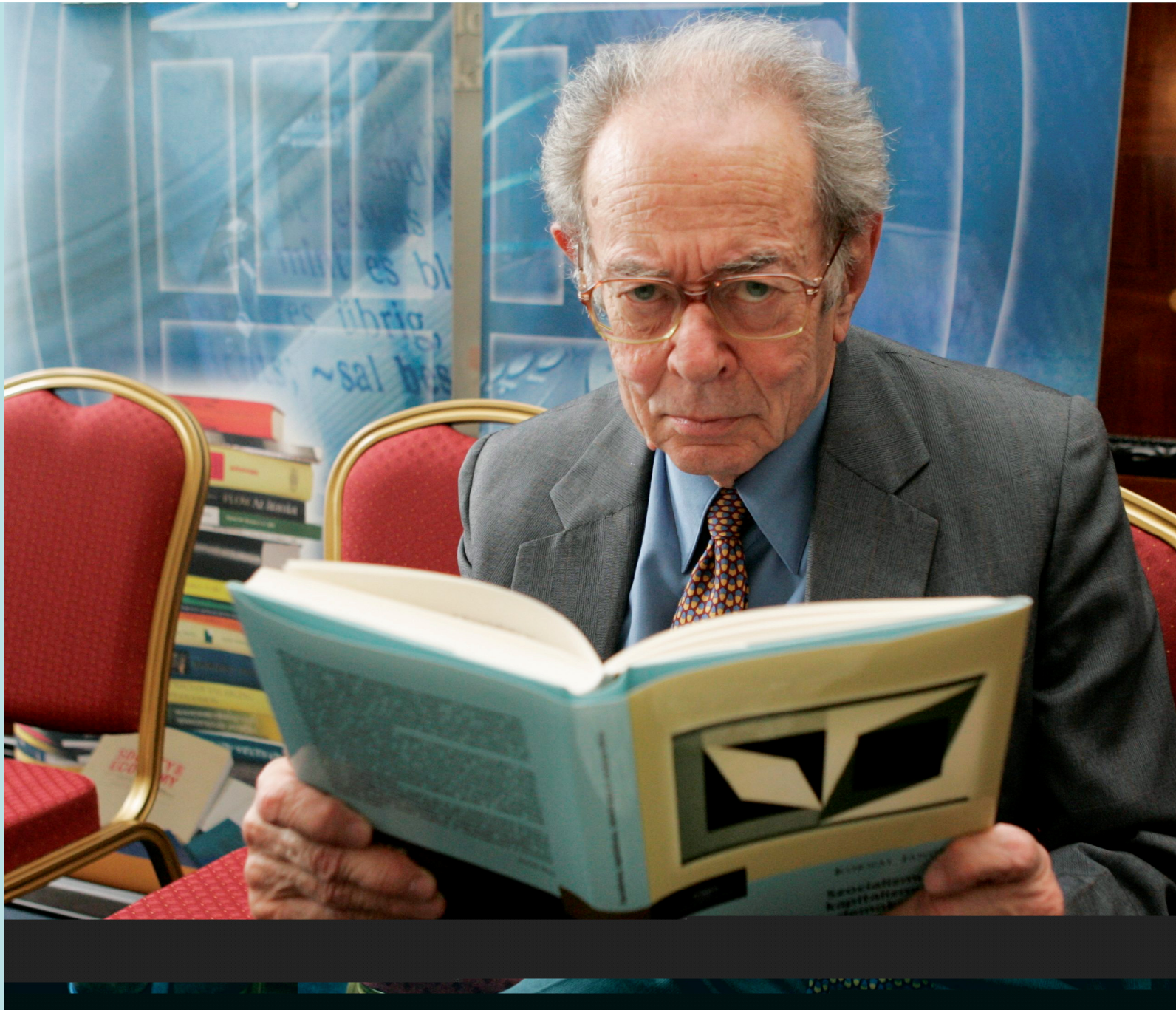

Áttételes jelenlét

Kornai János és a magyar
nyilvánosság

Farkas Zoltán, HVG

„Naiv reformerek”, Kornai-legenda, 1957–1989

„Mindig ragaszkodtam ahhoz, hogy csak az igazat írjam – de azt vállalnom kellett, a legális publikálás érdekében, hogy egyes témákról nem írom meg a teljes igazat.”

Krakkó, 2008

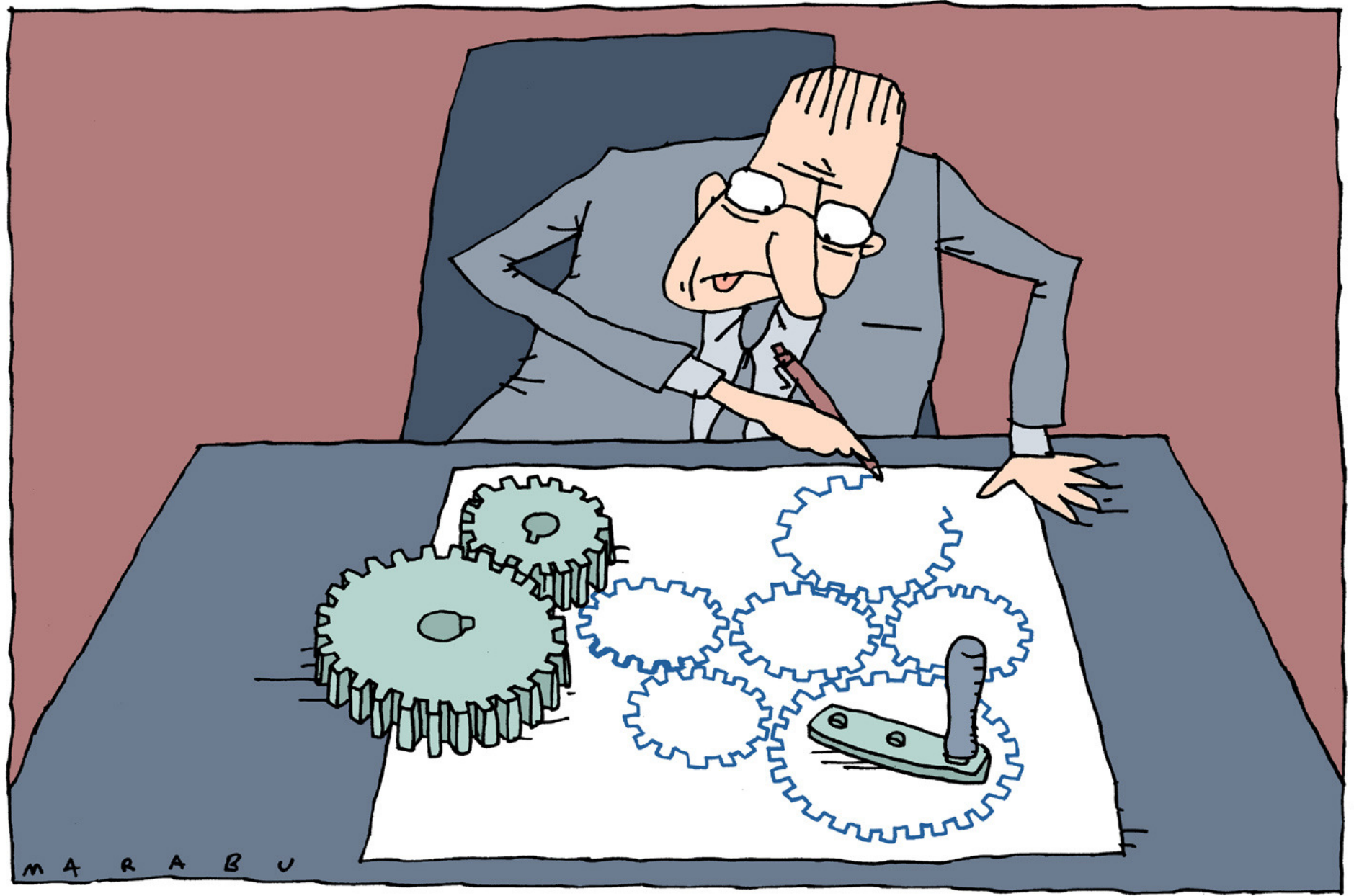
„Naiv reformerek”, Kornai-legenda, 1957–1989

„Nem hozhatnak kellő eredményt az egymástól függetlenül végrehajtott, szétaprózott kis változtatások. Egységes és átfogó reformra van szükség!”

A gazdasági vezetés túlzott központosítása, 1957

„Diszharmonikus benyomást kelt az az ember, aki felsőtestén finom anyagból készült inget, szép nyakkendőt, elegáns zakót hord; hozzá kopottas, de azért elfogadható nadrágot, a lábán pedig lyukas a cipő talpa.”

Erőltetett vagy harmonikus növekedés, 1972

M A R A B U

„Naiv reformerek”, Kornai-legenda, 1957–1989

„... a krónikus hiány (...) magyarázata nem a pénzügyi szférában, nem is az áralakulás sajátosságaiban keresendő, hanem ennél mélyebb rétegekben: az intézményi viszonyokban és a gazdaság döntéshozóinak e viszonyok hatására kialakult magatartási formáiban.”

A hiány, 1980

Kitérő: Egy félreértett vita, 1982. január 28.

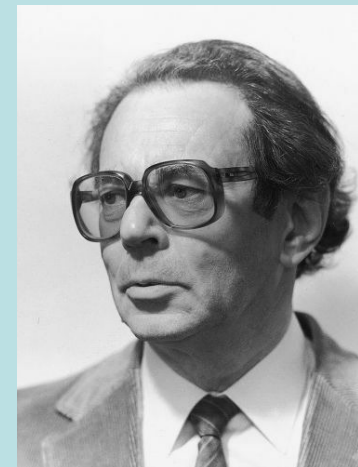
Liska kontra Kornai, avagy meddig ér a micsoda.

- Kísérleti tudomány
- Személyes társadalmi tulajdon

- Leíró közgazdaságtan
- Modern kapitalizmus

A harmadik út kísértése...

„Naiv reformerek”, Kornai-legenda, 1957–1989

„...mehet-e egy szocialista országban a reformfolyamat sokkal messzebb, mint ameddig Magyarországon eljutott? Vajon a mai Magyarország jelzi többé-kevésbé a reform végső határait? A további, kisebb rendszerbéli változások, bármennyire kívánatosak is, e kérdés lényegét illetően irrelevánsak.”

A magyar reformfolyamat: víziók, remények és a valóság, 1987

„A piaci szocializmus merő ábránd. Az állami tulajdont és piacot követelő hangzatos jelszavak félreértést okoznak, és tápot adnak hamis várakozásoknak.”

A reformszocializmus belső ellentmondásai, 1989

Az átmenet főtanácsnoka, Lobogónk, Kornai, 1989–2006

„Az emberek torkig vannak az örökös apró változtatgatással és a velük járó bizonytalanságérzettel. Azt hiszem, el lennének szánva arra, hogy vállalják egy radikális műtét kockázatát. Még ha a műtét átmenetileg traumával, az eddigi helyzet felborulásával, átmeneti zavarokkal jár is, legalább utána igazi rendhez, nyugalomhoz, lecsillapodáshoz vezethet.”

Kísértet járja be... mit is?

1. Valósuljon meg a magánszektor igazi, teljes liberalizációja.
  2. Jogilag garantálni kell a magánszerződés érvényesítését.
  3. Nyomatékosan deklarálni kell a magántulajdon teljes biztonságát.
  4. Az adórendszer ne fékezze a magánberuházást.
  5. Hitelezéssel kell bővíteni a magántőke képződését és növekedését.
  6. Ki kell fejleszteni a magánszektor társadalmi megbecsülését.
1. Erősödő protekcionizmus.
  2. A magánszerződésekbe az állam utólag beavatkozik.
  3. A magántulajdont az új alaptörvény nem védi.
  4. A különadók blokkolták a dinamikus ágazatok és a pénzügyi rendszer beruházásait.
  5. A banki hitelezés a kormányzati nyomás miatt visszaszorult.
  6. A kormány kampányt folytat a multik, a bankok, a „túlzott” profit, a spekulánsok ellen.

Puhuló költségvetési korlát, újraéledő paternalizmus

Elpárolgott remények, félelem a weimarizálódástól

„Védekezni kell a további visszaesés ellen. (...) a növekedés irányába tett félfordulatra van szükség.”

Transzformációs visszaesés, 1993

„Aki azt gondolja, hogy a növekedés csak a pénzügyi stabilizáció után következhet, az téved. A növekedést kell előtérbe tolni (...) Ezért vettük át Kornai "félfordulat" kifejezését.”

Orbán Viktor, Vállalkozás és növekedés

Az 1995-ös fordulat....

„... nagy kár, hogy a csomag elemei nem voltak sem politikai, sem gazdasági értelemben elég jól összeválogatva. A programot esetlenül, néha szinte részvétlen és bántó hangnemben adták elő.”

A magyar gazdaságpolitika dilemmái, Közgazdasági Szemle, 1995/7-8

„Az 1995-ös magyarországi kiigazítási-stabilizációs program kisméretű "sokkterápia" volt, amely egyes makrogazdasági mutatók tekintetében hamar gyors javulást hozott (...) Mennyire kell közel jutni egy válsághoz, hogy a politikus összeszedje a bátorságát?”

Kiigazítás recesszió nélkül,
Közgazdasági Szemle, 1996/7-8

... és az elmaradt reform

„A demokratikus megoldás az én szememben nem az, hogy egy 51 százalékos többség rákényszeríti a véleményét a 49 százalékra, megállapítja, hogy milyen nyugdíj- és egészségügyi rendszer működjön. A lakosságnak az a része, amelyik az állami intézményekre akar hagyatkozni, hagyatkozhasnék továbbra is azokra. (...) A kérdezőbiztosok egy órán belül hipotetikusán elmagyarázták az alternatívákat. Ennél fontosabb, hogy a választási lehetőség a valóságban is megjelenjen, az emberek szerezzenek tapasztalatokat a biztosításról, a nyugdíjpénztárakról, a decentralizált egészségügyi ellátásról, hogy valóságos alternatívák közül tudjanak választani.”

1996 augusztusa

A gondolat erejével, 1995

„Összefér az alkotmány szellemével, hogy ebben a kényszerhelyzetben előzetes bejelentés nélkül, azonnal életbe lépő drasztikus rendszabályokat fogantossítsanak.”

A gondolat erejével, 2005

Az MNB monetáris tanácsában, 1995-2001

„A kamatláb nem marad egyszer és mindenkorra annyi, amennyit a Szabadság téren elhatároznak. Ha az ott hozott döntés irreális, (...) előbb-utóbb mégis csak a piac kerekedik felül, és kikényszeríti, hogy az irodában hozott döntés hozzáigazodjék a piaci realitásokhoz.”

A fő cél: a tartós növekedés, Népszabadság, 2003

Ismét fordulat, ismét elmaradt reform

„Elszomorító, hogy ugyanaz a nemzedék másodszor él meg egy megrázkódtatással és szenvedésekkel járó kiigazítást. De ismét kijelenthetem: a program alapgondolataival egyetértek.”

„Elvetném az állami paternalizmus monopóliumát, de azt a helyzetet is, amelyben minden állampolgár kizárólag csak a saját erejére számíthat. A vegyes rendszerek híve vagyok, amelyek több pillérre támaszkodnak. Egymást kiegészítve működjenek az állami gondoskodás és az öngondoskodás különböző szervezetei és mechanizmusai. (...) Senkit sem szabad megfosztani szerzett jogaitól.”

Egyensúly, növekedés és reform, 2006

Végkifejlet: anti-Kornai, 2010-

„Évtizedeken át álmomban sem fordult volna meg bennem a gondolat, hogy első könyvem témája, a túlzott központosítás ismét időszerűvé válik (...). az autokratikus uralom, a féktelen központosítás, az állam tevékenységének túlburjánzása összeférhetetlen a modern kapitalista piacgazdaság egészséges működésével. Ezen az úton lehetetlen lesz kimoszgatni a magyar gazdaságot a csapdahelyzetből, a veszteglésből, nem tud rálépni fenntartható növekedési pályára.”

Központosítás és kapitalista piacgazdaság,
Népszabadság, 2012